

sorban a szakrendszerről emlékeznek meg s a kis könyvtárak részére a nagybetűkből és számokból kombinált jegyekkel dolgozó »tárgyi szakrendszert« (*subject classification*) ajánlja követésre. Azután a katalóguskészítés szabályait foglalja igen áttekinthető pontokba s mint legalkalmasabb formát a mozgó lapokból összeállított könyvalakú katalógust ajánlja a kis könyvtárak részére. A következő fejezet a kis városi könyvtárban helyet foglalható szerzőket sorolja fel az elébb említett szakrendszeresoportosításában, míg az utolsó fejezet a könyvtárhasználat módszerét tárgyalja. Szerző e fejezetben azt az álláspontot foglalja el, hogy indikátorokat csakis napi többszáz kötetes forgalommal bíró könyvtárakban alkalmazzunk s itt is inkább csak a szépirodalmi részhez, mely a könyvnyagnak alig 30—35, ellenben a forgalomnak 70—75%-át teszi. Igen találó hasonlattal jellemzi azokat a kis városi könyvtárakat, melyekben napi 50—100 kötetes forgalom mellett is szerepel az indikátor. »Olyan az, — úgymond — mintha gőzgépet alkalmaznánk egy czeruza meghegyezéséhez!« A kölcsönzés módjáról szólva, szerzőnk a legszélsőbb szabadelvűség híve s az *open access to shelves-system* meleg szószólója. E módszer szerint tudvalevőleg az olvasó maga választja a raktár polczairól a könyveket s ennek az az előnye, hogy a szisztematikusan felállított könyvkészlet az indikátor tisztét is elvégzi, mert mutatja, hogy mely könyvek vannak benn valamely szakból s melyek vannak kikölcsonözve.

A legfontosabb bibliográfiai segédkönyvek jegyzéke s részletes tárgymutató zárják be a hasznos kis kötetet, mely igazán hézagpótló a maga nemében. Σ.

Thieme Hugo P. *Guide bibliographique de la littérature française de 1800 à 1906.* Paris. 1907. H. Welter, éditeur. (Imprimerie G. Uschmann à Weimar.) 8-r. XXII, 2, 510, 2. l. Ára 25 fr.

Hugo P. Thieme, michigani magántanár a XIX. század francia irodalomtörténetéről szerkesztett bibliográfiájával igaz szolgálatot tett e korszak kutatóinak. Műve két részből áll, az egyik mintegy 850 francia író műveit s a reá vonatkozó irodalmat sorolja fel, a másik pedig általános irodalom- és kulturtörténeti kérdéseket tárgyzó összefoglaló munkálatokat sorol fel 28 fejezetre elosztva.

Az egyes írókról szóló rész betűrendben hozza az egyes bibliográfiai czikkelyeket, melyek mindenike három részre szakad. Az első rész magának az írónak külön köteteit sorolja fel első kiadásuk időrendjében, de az újabb kiadások mellőzésével, s ezzel az írók sokszor bizonytalan kronológiáját segít megállapítani, a második az íróról könyvalakban megjelent tanulmányokat sorolja

fel, míg a harmadik a folyóiratokban róla megjelent dolgozatokat tünteti élénk szintén időrendben.

A czimek mindenütt egész röviden vannak visszaadva. Az oly könyveknél, melyek mellett sem a megjelenés helye, sem a kötet ára nincs kitéve, alattomban értetődik, hogy a könyv Párisban látott napvilágot s 350 frank az ára. A kiadóczégek rendszeren kezdőbetűikkel jelezvék s feloldásukra külön jegyzék szolgál. Így pl. H. H a. m. achette et Cie, Ch. a. m. Charpentier, Cha. a. m. Charavay freres, Chac. a. m. Chacornac, Cham. a. m. Chamerot stb. Ugyanígy járt el szerzőnk a folyóiratok megjelölésével is, Pl. Mi. a. m. Minerva, revue des lettres et des arts, MB. a. m. Münchener Beiträge zur romanischen und englischen Philologie stb. Ez a módszer kétségkívül előnyösebb, mint a német folyóirat-könyvésznél követett szárendszer, melynél az egyes folyóiratok czimeit pusztá számsor jelzi. A kezdőbetűk ugyanis sokkal szuggesztívebbek a számoknál, könnyebben megmaradnak az emlékezetben s ritkább.n kell a magyarázójegyzékhez folyamodnunk útbaigazításért. A folyóirat rövid czíme mellett az évszámon kívül a kötet- és lapszámot is feltaláljuk. Ez utóbbi azért fontos, mert a cikk terjedelméről ad felvilágosítást, ami tekintve, hogy az adatok egyáltalán nincsenek kritikai megjegyzésekkel ellátva, legalább némileg tájékoztat a cikk jelentősége felől.

Thieme bibliográfiájának legfőbb fogyatkozása — a miben különben az összes hasonló művekkel szükségkép megegyezik — a hiányosság. Hogy milyen fokú és jellegű ez a hiány, azt legjobban egy példán mutathatjuk be. Az Edmond *Rostand*-nak szentelt másfélhasábos cikkben például a következő hiányokra akadunk:

1. *Beerbohm M.*, L'aiglon. Saturday Review 1901. XCI. köt. junius 15. —
2. *Deschamps J.*, L'oeuvre de Rostand. Echo de St. Maurice 1903. május 1. —
3. *Filon A.*, Rostand and J. Richepin. Fortnightly Review 1898. julius. —
4. *Godley Eviline C.*, Plays of Rostand. National Review. 1901. junius. —
5. *Dermond Rev. Gurge*, On Rostand. Catholic World. 1899. május. —
6. *Cleveland Moffet*, The author of »L'Aiglon« and »Cyrano«. Mc Clure's Magazine. 1900. márczius. —
7. *Miss Porter Ch.* On Cyrano de Bergerac. Poet Laure. 1899. márczius. —
8. *Ransohoff G.*, Rostands Cyrano. Deutsche Literaturzeitung. 1899. 3. szám. —
9. *Scheid Nicolas S. J.*, Edmond Rostands Entwicklungsgang und seine Beziehung zur deutschen Literatur. (Frankfurter zeitgenössische Broschüren.) Hanns i. W. Beer u. Thiemann. —
10. *Strachey Lionel*, On Cyrano de Bergerac. Lippincott's monthly. 1899. február. —
11. *Wertheimer E.*, The professor of history in »L'Aiglon«. Universal magazine. 1900. junius. —
12. *Wilstach P.*, On Cyrano de Bergerac. Bookman (America) 1899. december.

Ehhez a tizenkét adathoz járulnának még a magyar nyelvű dolgozatok, de ezeket meg sem említjük, miután *Thieme* a magyar irodalomra művében egyáltalán nem terjeszkedik ki. Az általa feldolgozott folyóiratok száma 272-re rúg, a mi a tényleg létező időszaki közlönyöknek szinte elenyésző töredéke. S még e kis töredékből is csupán 170 folyóiratnak nézte át összes köteteit, a többiekből pedig csupán néhány évfolyamot. E folyóiratok megjelenésük országa szerint így oszlanak meg: Franciaországra esik 122, Angliára 41, Amerikára 33, Németországra 58, Itáliára 9, Spanyolországra 2, Norvégiára stb. 4. Feltűnő az a mostoha elbánás, melyben *Thieme* épen az angol és amerikai rendkívül kifejtett revue-irodalmat részesíti. Igaz, *Thieme* műve hiányosságát azzal igyekszik mentetgetni, hogy csak a fontosabb adalékokra kellett szorítkoznia, de hogy mik lehettek a fontosság megállapításánál irányadó szempontjai, azt bajos elképzelni, különösen mikor maga is bevallja, hogy adatait túlnyomó részben másodkézből — tárgymutatókból s régebbi könyvészeti feldolgozásokból — merítette s így a repertorizált anyagot nem is volt alkalma megítélnie!

A munka második főrésze — mint említettük — a francia irodalomra, nyelvészetre s művelődéstörténetre vonatkozó általános jellegű műveket repertorizálja a következő felosztás szerint: A) A francia irodalom általában. 1. Jellemvonásai. 2. Vonatkozások és kölcsönhatások. 3. A műbirálat. 4. A költészet. 5. A dal. 6. A regény. 7. A színmű. 8. Az irodalmi iskolák: a) romantizmus; b) naturalizmus, realizmus és idealizmus; c) a parnasziszták; d) szimbolizmus. 9. Az ujságírás. 10. A verselés. 11. Irodalomtörténetek. — B) Franciaország általában. Vonatkozásai az irodalomhoz. 12. A feltételek. 13. A francia nép. 14. A közigazgatás. 15. A közrendészet s a hadsereg. 16. A család és az élet. 17. Franciaország hatása: a) a világra; b) a világe Franciaországra. 18. A francia tulajdonságok. 19. A francia művelődés általában. 20. A francia művelődés a XVI. században. 21. A francia művelődés a XVII. században. 22. A francia művelődés a XVIII. században. 23. A francia művelődés a XIX. században. 24. Közoktatás: a) a rendszer; b) az intézmények; c) a francia akadémia. 25. A szalonok. 26. Páris. 27. A nők: a) hatásuk; b) nevelésük és erkölcsük; c) a nőkérdés; d) a nők a történelemben; e) a nők helyzete. 28. Néhány általános könyvészeti munka, s végül 29. A kötetben feldolgozott főbb essay-kötetek tartalommutatója.

Az egyes fejezeteken belül a címek ismét időrendi egymásutánban vannak felsorolva, még pedig az önálló kötetek a folyóiratokban megjelent közlemények címeitől elkülönítve.

A hatalmas kötetnek minden hiányossága daczára is gazdag tartalmára élénk fényt vetnek a következő statisztikai adatok:

Az írók közt 212 regényíró 8235 kötete, 173 költő 2252 kötete, 91 színműíró 4431 kötete és 357 bölcész, történetíró és kritikus 8422 kötete szerepel, a mi együttesen 23,840 kötetet tesz ki.

A közel 850 íróra vonatkozó irodalom 10,765 önálló kötetre s 10,275 folyóiratcikkre való utalást tartalmaz. Ez utalások között vannak duplumok is, miután az önálló kötetbe gyűjtött folyóirat-cikkek sokszor mindkét alakjukban fel vannak dolgozva, a szigorú következetesség elve azonban itt sem jut érvényre. Az adatok zöme az utolsó 25 esztendőre esik, feltűnően kevés az 1871—1880-ig terjedő időközbe eső önálló kritikai dolgozatok száma, a minek oka valószínűleg a porosz-francia háború folytán egyidőre beállott gazdasági depresszió.

Országok szerint tekintve az írókra vonatkozó utalások számát, a túlnyomó többség természetesen Franciaországra esik: ¹ 9632 és 6919; Angliára 180 és 1602, Németországra 614 és 769, Amerikára 166 és 702 jut, a többi százon aluli töredékekben oszlik meg az egyéb nemzetek között. A leggyöngébben Spanyolország van képviselve: 12 kötettel az 1861-től 1890-ig terjedő időszakból s 10 folyóiratcikkkel az 1881-től 1906-ig terjedő évek-ből. Igen szegényes továbbá a század első felébe visszanyúló adatgyűjtemény, melyet a könyvek sorában Franciaország 1227 utalással, Anglia 10-zel, Németország 29-czel s Itália 4-gyel képvisel, a folyóiratcikkek sorában pedig Franciaország 654-gyel, Anglia 393-mal, Németország 5-tel, Amerika 48-czal s Hollandia 4-gyel képvisel. A többi nemzetektől *Thieme* e korszakból egyetlen adatot sem képes felmutatni.

A szövegben elég gyakori a sajtóhiba, a mi főleg tulajdonneveknél bosszantó. Magyarázata, ha mentsége nem is, abban rejlik, hogy szerző amerikai lakos létére, csupán egy korrekurát végezhetett, míg a revíziót kénytelen volt idegenre bízni, s hogy a munkát Németországban szedték, a mi a *A, É, È* stb., francia szedésnél szokatlan alkalmazását is megmagyarázza. A sajtóhibáknak csak elenyésző töredéke szerepel az *erraták* lajstromában.

—s —l.

¹ Az itt következő szám adatok elseje mindig az önálló kötetekre, második a folyóiratcikkekre vonatkozó utalásokat jelenti.